

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشکده موسیقی

اثر پایانی (پایان نامه) جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته آهنگسازی

موضوع عملی

یک قطعه برای ارکستر سمفونیک

استاد راهنمای بخش عملی

دکتر هوشیار خیام

استاد مشاور بخش نظری

تقی ضربابی

نگارش و تحقیق

یاسین کشاورز عزیزی رفتار

ماه و سال

بهمن ۸۹

Ministry of Science Research & Technology

University of Art

Music Faculty

Dissertation for the Degree of Master of Arts in Composition

Practical Subject :

A piece for Symphonic Orchestra

Supervisor:

Dr.Hooshyar Khayam

Adviser:

Taghi Zarrabi

Prepared by :

Yasin keshavarz azizi raftar

Academic Year :

Jan-2011

چکیده

عنوان اثر برای پروژه نهایی یک قطعه برای ارکستر سمفونیک می باشد. طرح کلی این اثر و پرداخت آن اعم از فرم، هارمونی، ارکستراسیون و اصول آهنگسازی بزمینای آموخته های دوران تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد در رشته آهنگسازی صورت گرفته است. در بخش نظری این پایان نامه به شرح و تجزیه و تحلیل این اثر پرداخته شده است.

فهرست مطالب

مقدمه

متن

نتیجه گیری

فهرست منابع

مقدمه

با توجه که شکل گیری این اثر به طور کلی یک کار تحقیقی نبوده و این قطعه صرفاً یک اثر موسیقایی است، لذا فرضیات و سوالات کلیدی تحقیق در این قطعه به آن مفهوم که در آثار تحقیقی وجود دارد، وجود ندارد. ولی همواره با یک سری فرضیاتی در این اثر مواجه هستیم. برای مثال هارمونی، کنترپوان، ارکستراسیون و اصول کمپوزیسیون اتخاذ شده چگونه باعث پیشبرد روند شکل گیری آن می شود.

برای همین منظور آثاری از آهنگسازان مکتب روسیه از نظر فرم، هارمونی، کنترپوان و اصول آهنگسازی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. این تجزیه و تحلیل با مطالعه پارتیتورهای آهنگسازان روسی از جمله سرگئی راخمانینف، چایکوفسکی، الکساندر اسکریابین، طالب خان شهیدی و . . . انجام شده و اصول کمپوزیسیون این آهنگسازان مورد آنالیز قرار گرفته است.

متن

این پایان نامه به صورت یک اثر برای ارکستر کامل سروده شده و در این فصل به تشریح و توضیح در مورد ساختار و محتوای اثر می پردازیم. در ابتدا تم ها سروده شده و کمپوزیسیون اثر برای دو پیانو نوشته شده و در نهایت قطعه برای ارکستر بزرگ تنظیم شده است.

با توجه به اینکه در قطعات با ساختار یک موومان، قطعه از نظر ساختار فرمال حتما قائل به یک فرم خاص نیست، لذا فرم انتخابی در این اثر به صورت می باشد. قسمت خود دارای دو تم است و تم اول که با نمایش می دهیم در مود فریژین معرفی می شود. از نظر ارکستراسیون این تم با ورود ویولن یک، دو، آلتو و ویولونسل و بصورت *con sordino* اجرا می شود. ساز هورن نیز با اجرای دو بل نت به صورت پدال سازهای زهی را همراهی می کند. تم بعد از چند میزان با سولوی فلوت معرفی می شود. سولوی فلوت در مود اکتاتنیک می باشد و سازهای دیگر با فضا سازی در همان مود قبلی (فریژین) فلوت را همراهی می کنند. مود اکتاتنیک این امکان را می دهد که نوازنده به بداهه نوازی بپردازد و این به دلیل ساختار قرینه این مود می باشد. فواصل در این مود به دو صورت مورد استفاده قرار می گیرند. نوع اول به صورت:

پرده- نیم پرده- پرده- نیم پرده- پرده- پرده- نیم پرده- پرده- نیم پرده

و نوع دوم به صورت:

نیم پرده- پرده- نیم پرده- پرده- نیم پرده- پرده- نیم پرده- پرده- نیم پرده

هر دو شکل این گام این امکان را ایجاد می کند که یک موتیف را از هر نت مود که بخواهیم می توانیم اجرا کنیم. برای مثال از این نمونه می توان به موومان اول از سمفونی شماره شش اثر چایکوفسکی اشاره کرد که در آن تم اول در مود اکتاتنیک ارائه می شود.

بعداز معرفی بخش قسمت بدون تغییر ارکستراسیون تکرار شده و ضمینه را با یک رابط چند میزانی برای ارائه قسمت فراهم می کند. بخش از نظر ساختار ارکستراسیون، ریتم، میزان نما و تمپو با بخش اول متفاوت است. تم در دو مود فریزین و اکتاتنیک به صورت همزمان ارائه شده و ارکستر با دینامیک فورته و به صورت اجرا می شود. این فضا در تضاد با بخش اول ارائه شده و آکومپانیمان قطعه با حرکت های سازهای بادی برنجی (هورن، ترومپت، ترومبون و توبا) و سازهای ضربی این تضاد را تشدید می کند. دوبله سازهای ویولن اول و زایلوفون رنگ ویژه ای را ایجاد کرده و تضاد این بخش و بخش اول را از نظر رنگ آمیزی ارکستری بیشتر می کند. در پایان با کم شدن تعداد سازها و تغییر دینامیک دوباره به بخش برمی گردیم. البته با این تفاوت که این بار قسمت ارائه می شود.

بخش با تغییر ارکستراسیون حالتی متمایز از ارائه اول گرفته و به با شکلی جدید معرفی می شود. بعد از آن در انتهای قطعه بخش و به عنوان بخش پایانی اثر را به پایان می برد. در یک چشم انداز کلی نمودار این اثر از نظر فرمال به صورت زیر می باشد:

ویژگیها و عوامل بکار رفته در قطعه :

۱- **ملودی و ریتم:** ملودی های بکار گرفته شده در این اثر بیشتر بصورت قالبهای متقارن پنج میزانی تشکیل شده است . برای در قسمت **a** مثال ملودی دارای ساختار دو نیم جمله پنج میزانی است .

در مورد خطوط ریتمیک سعی شده از فیگورهای متنوع در یک متر ثابت استفاده شود . استفاده از خطوط اتحاد در این میزان ها حالت سنکوپ را القا می کند .

۲- **هارمونی و کنتراپوان:** این اثر با استفاده از د و مود فریزین و اکتا تنیک خلق شده است . هارمونی بکار رفته بیشتر دارای فواصل دوم و چهارم و حرکت به صورت پنجم موازی است . به طور کلی با توجه به اینکه توالی آکورد های تشکیل شده دارای ساختار هفتم کاسته است (بخصوص بخش دوم قطعه) ، ولی روند توالی آنها به هیچ عنوان جنبه تنال نداشته و همه فواصل به صورت مدال محاسبه شده اند .

۳- **بافت:** در این اثر بافتهای همو فونیک و پلی فونیک بهینا به نیاز و فضای قطعه به تناوب مورد استفاده قرار گرفته اند . برای مثال در **a** از بافت پلی فونیک استفاده شده که بیشتر حس کرال را القا می کند . در قسمت **b** نیز ملودی در سازهای بادی بخش

چوبی ، توسط ساز های زهی در یک بافت همو فونیک همراهی می شود .

۴- **ارکستراسیون:** در ارکستراسیون این اثر علاوه بر مراجعه به پارتیتور های اساتید آهنگسازی سعی شده آنچه را که در طول دوران تحصیل آموخته ام استفاده نمایم . همچنین در مورد مسایل تکنیکی سازها ضمن راهنمایی جستن از اساتید راهنما و مشاور ، با نوازندگان سازهای مربوطه مشورت شده و از قابل اجرا بودن تکنیک ها هطمینان حاصل کرده ام .

۵- **فرم:** فرم کلی قطعه سه بخشی و به صورت **ABA** می باشد که این بخشها به وسیله تغییرات تمپو ، ارکستراسیون ، بافت و

هارمونی از یکدیگر متمایز می شوند .

بخش A خود دارای ساختار a b a است .

A

a

b

a

بخش B با تغییرات تمپو و بافت از بخش A متمایز می شود .

در بخش A ساختار قسمت A با کمی تغییر در زمینه ارکستراسیون به صورت جدیدی ارائه می شود .

A

b

a

Lento

Y.Keshavarz

The musical score is for a percussion ensemble in 4/4 time, marked *Lento*. The instruments listed are Timpani, Bass Drum, Cymbal, Snare Drum, Tam-tam, Triangle, Bongo, Chimes, Glockenspiel, Marimba, and Vibraphone. The score consists of three measures. The Timpani part has a single note in each measure. The Bass Drum and Tam-tam parts feature a triplet of notes across the three measures, with a *tr* marking above the first note and a *ppp* dynamic marking below the first note. The Cymbal, Snare Drum, Triangle, Bongo, and Chimes parts each have a single note in each measure. The Glockenspiel, Marimba, and Vibraphone parts are silent throughout the piece. The *p* dynamic marking appears at the end of the second measure for the Bass Drum and Tam-tam parts.

4

Timp.

B. D.

Cym.

S. D.

T.-t.

Tri.

Bongo

Chim.

Glock.

Mar.

Vib.

ppp

ppp

Detailed description: This is a musical score for a percussion ensemble. It consists of eleven staves, each representing a different instrument. The instruments are: Timp. (Timpani), B. D. (Bass Drum), Cym. (Cymbal), S. D. (Snare Drum), T.-t. (Tom-tom), Tri. (Triangle), Bongo, Chim. (Chimes), Glock. (Glockenspiel), Mar. (Maracas), and Vib. (Vibraphone). The score is divided into two measures. The first measure contains rests for all instruments. The second measure contains rests for all instruments except for the Bass Drum (B. D.) and Tom-tom (T.-t.), which play a single note. These notes are marked with a *ppp* (pianissimo) dynamic. The notes for B. D. and T.-t. are connected by a slur, indicating they are played together. The T.-t. staff also has a *ppp* marking. The Timp., Cym., S. D., Tri., Bongo, Chim., Glock., Mar., and Vib. staves all have rests in both measures.

6

The musical score is arranged in a grand staff with 12 staves. The instruments are: Timp. (Tympani), B. D. (Bass Drum), Cym. (Cymbal), S. D. (Snare Drum), T.-t. (Tom-tom), Tri. (Triangle), Bongo, Chim. (Chimes), Glock. (Glockenspiel), Mar. (Maracas), and Vib. (Vibraphone). The score begins at measure 6. The Timp. part features a trill (tr) in the final measure. The B. D. part has a complex rhythmic pattern with trills (tr) and a *pp* dynamic marking. The T.-t. part also has a trill (tr) and *pp* dynamic. The Chim. part has a *pp* dynamic and a wavy line indicating a tremolo effect. The Glock., Mar., and Vib. parts are mostly silent, indicated by rests.

Timp.

B. D.

Cym.

S. D.

T.-t.

Tri.

Bongo

Chim.

Glock.

Mar.

Vib.

tr

pp

tr

pp

tr

pp

pp

10

p *tr* *pp* *pp* *tr* *pp* *mp* *pp* *pp* *p* *pp*

This musical score is for a percussion ensemble, starting at measure 10. The instruments are arranged vertically from top to bottom: Timp., B. D., Cym., S. D., T.-t., Tri., Bongo, Chim., Glock., Mar., and Vib. The Timp. part begins with a *p* dynamic and includes a trill (*tr*) in the second measure. The B. D., Cym., S. D., T.-t., Tri., and Glock. parts feature melodic lines with *pp* dynamics and trills. The S. D. part has a *tr* and a *mp* dynamic. The Vib. part starts with a *pp* dynamic and features a complex rhythmic pattern. The score includes various musical notations such as trills, slurs, and dynamic markings.

13

The musical score consists of eleven staves for various percussion instruments. The notation is as follows:

- Timp.**: Bass clef, starting with a whole rest, followed by six half notes with a slur and a crescendo hairpin. Dynamics: *pp*, *cresc. molto.*
- B. D.**: Treble clef, starting with a whole note, followed by six half notes with a slur and a crescendo hairpin. Dynamics: *pp*, *cresc. molto.*
- Cym.**: Treble clef, starting with a whole note, followed by six half notes with a slur and a crescendo hairpin. Dynamics: *pp*, *cresc. molto.*
- S. D.**: Treble clef, starting with a sixteenth-note triplet, followed by a quarter note with a trill (*tr*), then six whole rests. Dynamics: *pp*, *cresc. molto.*
- T.-t.**: Treble clef, starting with a whole note, followed by six whole rests.
- Tri.**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by a quarter note with a trill (*tr*), a quarter note, and another quarter note with a trill (*tr*), followed by six whole rests.
- Bongo**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by six whole rests.
- Chim.**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by six whole rests.
- Glock.**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by a quarter note with a trill (*tr*), a quarter note, and another quarter note with a trill (*tr*), followed by six whole rests.
- Mar.**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by a trill (*tr*) on a whole note, followed by six whole rests.
- Vib.**: Treble clef, starting with a whole rest, followed by a quarter note with a trill (*tr*), a quarter note with a sharp sign (*#*), and six half notes with a slur and a crescendo hairpin. Dynamics: *pp*, *cresc. molto.*

20 **Allegro**

The musical score is arranged in a vertical stack of staves. The instruments and their parts are as follows:

- Timp.**: Bass clef, starts with a *ff* dynamic and a fermata.
- B. D.**: Mallets, starts with a *ff* dynamic and a fermata.
- Cym.**: Mallets, starts with a *ff* dynamic and a fermata.
- S. D.**: Mallets, starts with a *ff* dynamic and a fermata; later has a *f* dynamic and a trill (*tr*).
- T.-t.**: Mallets, starts with a *f* dynamic and a fermata.
- Tri.**: Mallets, starts with a *f* dynamic and a fermata.
- Bongo**: Mallets, starts with a *f* dynamic and a trill (*tr*); continues with a rhythmic pattern.
- Chim.**: Mallets, starts with a *f* dynamic and a fermata.
- Glock.**: Treble clef, starts with a *ff* dynamic and a fermata.
- Mar.**: Treble clef, starts with a *ff* dynamic and a fermata.
- Vib.**: Treble clef, starts with a *ff* dynamic and a fermata; later has a *f* dynamic and a melodic line.

23

The musical score is arranged in a vertical stack of staves. From top to bottom, the instruments are: Timp. (Tympani), B. D. (Bass Drum), Cym. (Cymbal), S. D. (Snare Drum), T.-t. (Tom-tom), Tri. (Triangle), Bongo, Chim. (Chime), Glock. (Glockenspiel), Mar. (Maracas), and Vib. (Vibraphone). The score is divided into two measures. The first measure shows rhythmic patterns for S. D. and Bongo, with trills (tr) indicated. The Vib. part features a melodic line with a sharp sign (#). The second measure continues the patterns, with trills (tr) on S. D. and Bongo.

25

The musical score is arranged in a vertical stack of staves. The instruments and their parts are as follows:

- Timp.**: Two staves with a bass clef, showing rests in both measures.
- B. D.**: One staff with a percussion clef, showing rests in both measures.
- Cym.**: One staff with a percussion clef, showing rests in both measures.
- S. D.**: One staff with a percussion clef. Measure 1 contains a melodic line with a *dim.* dynamic. Measure 2 contains a melodic line with a *mp* dynamic and a *tr* (trill) marking.
- T.-t.**: One staff with a percussion clef, showing rests in both measures.
- Tri.**: One staff with a percussion clef, showing rests in both measures.
- Bongo**: One staff with a percussion clef. Measure 1 contains a rhythmic pattern with a *dim.* dynamic. Measure 2 contains a rhythmic pattern with a *mp* dynamic and a *tr* marking.
- Chim.**: One staff with a percussion clef, showing rests in both measures.
- Glock.**: Two staves with a treble clef, showing rests in both measures.
- Mar.**: One staff with a treble clef. Measure 1 is a rest. Measure 2 contains a melodic line with a *f* dynamic.
- Vib.**: One staff with a treble clef. Measure 1 contains a melodic line with a *dim.* dynamic. Measure 2 contains a melodic line with a *mp* dynamic.

27

The musical score for measures 27 and 28 features the following instruments and parts:

- Timp.** (Timpani): Bass clef, measure 27 is silent, measure 28 has a melodic line with a trill (*tr*) and a *mf* dynamic.
- B. D.** (Bass Drum): Measure 27 is silent, measure 28 has a sustained note with a trill (*tr*) and a *mf* dynamic.
- Cym.** (Cymbal): Measure 27 is silent, measure 28 is silent.
- S. D.** (Snare Drum): Measure 27 has a rhythmic pattern with a trill (*tr*) on the final note, measure 28 continues the pattern with a trill (*tr*) on the final note.
- T.-t.** (Tom-tom): Measure 27 is silent, measure 28 is silent.
- Tri.** (Triangle): Measure 27 is silent, measure 28 is silent.
- Bongo**: Measure 27 has a rhythmic pattern with a trill (*tr*) on the final note, measure 28 continues the pattern with a trill (*tr*) on the final note.
- Chim.** (Chime): Measure 27 is silent, measure 28 is silent.
- Glock.** (Glockenspiel): Measure 27 is silent, measure 28 is silent.
- Mar.** (Maracas): Treble clef, measure 27 has a rhythmic pattern, measure 28 has a sustained note.
- Vib.** (Vibraphone): Treble clef, measure 27 has a rhythmic pattern, measure 28 has a sustained note.

29

The musical score for measures 29 and 30 features the following instruments and parts:

- Timp.** (Timpani): Bass clef, playing a melodic line with trills (*tr*) in measures 29 and 30.
- B. D.** (Bass Drum): Two measures of a sustained low drum sound.
- Cym.** (Cymbal): Two measures of a sustained high cymbal sound.
- S. D.** (Snare Drum): Playing a rhythmic pattern of eighth notes with trills (*tr*) in measures 29 and 30.
- T.-t.** (Tom-tom): Two measures of a sustained low tom sound.
- Tri.** (Triangle): Two measures of a sustained low triangle sound.
- Bongo**: Playing a rhythmic pattern of eighth notes with trills (*tr*) in measures 29 and 30.
- Chim.** (Chimes): Two measures of a sustained low chime sound.
- Glock.** (Glockenspiel): Treble clef, playing a melodic line with a forte (*f*) dynamic in measure 30.
- Mar.** (Maracas): Treble clef, playing a rhythmic pattern of eighth notes in measures 29 and 30.
- Vib.** (Vibraphone): Treble clef, playing a melodic line with a forte (*f*) dynamic in measures 29 and 30.

31

Timp. *tr* *tr*

B. D.

Cym.

S. D. *tr* *tr*

T.-t.

Tri.

Bongo *tr* *tr*

Chim.

Glock.

Mar.

Vib.

Detailed description: This is a page of a musical score for percussion instruments, numbered 31. The score is arranged in a vertical stack of staves. The instruments listed on the left are: Timp. (Timpani), B. D. (Bass Drum), Cym. (Cymbal), S. D. (Snare Drum), T.-t. (Tom-tom), Tri. (Triangle), Bongo, Chim. (Chimes), Glock. (Glockenspiel), Mar. (Maracas), and Vib. (Vibraphone). The Timp. staff is in bass clef and contains two measures of music with trills marked 'tr'. The B. D., Cym., and T.-t. staves each have a single half note with a fermata. The S. D. staff has two measures of eighth notes with trills marked 'tr'. The Tri. staff has a single bar line. The Bongo staff has two measures of eighth notes with trills marked 'tr'. The Chim. staff has a single bar line. The Glock., Mar., and Vib. staves are in treble clef and contain two measures of music with eighth notes and trills. The Vib. staff has a tremolo effect indicated by a wavy line under the notes.